

מה גרם לזעזוע עמוק זה? מדוע עורר הטבח כהחנות הפליטים וזועה רבה יותר מאשר רצח העם בקאמבודיה או מות ההמונים ברעב באתיופיה?
 "זה מפני שאנחנו יהודים", אמרו ישראלים רבים, כמרירות ובועם.
הם צדיקן — אך לא בצורה הפשטנית שבה נאמרו הדברים.
 הטבח של צברה ושאתילא היה פוגרום קלאסי. הוא שיחזר כמעט במדויק את תמונתו של פוגרום אנטישמי ברוסיה של הצארים: כוחות הכיבוש מקיפים את הרובע היהודי ומנתקים אותו מן העולם. קוזאקים שיכורים מסתערים על היהודים, שהסתגרו בבתייהם כשהם ממתנים חסרי־אונים לבאות. הקוזאקים פורצים פנימה. הגברים מנסים להגן על הנשים, והנשים על הילדים — וכולם נטבחים באורגיה גדולה אחת של הרג והרס.
 גם כימי הכיבוש הנאצי נערכו מחזות כאלה ברחבי אירופה המזרחית. הוורמאכט הגרמני כבש איזור והחזיק בו. הוא קרא דרור ליצרי האוכלוסיה האנטישמית. קלגסים של מיליציות מקומיות — אסטונים, הונגרים, רומנים, ליטאים ואחרים — הסתערו על הגטאות שבהם רוכזו היהודים, הרגו, אנסו, בזו והשמירו. הצבא הגרמני לא ליכלך את ידיו.
 מחזות אלה נחרתו בזיכרון העולם — ובכולם היו הקורבנות יהודים. בפרשת צברה ושאתילא התהפכו לפתע היוצרות: לא המישטרה של הצאר ולא הוורמאכט הגרמני חיפּו על הפורעים, אלא הצבא הישראלי עטרה־ההילה, שרכש במשך דור את כבוד העולם.
 לא יהודים חסרי־ישע היו הקורבנות, אלא סלסטינים חסרי־ישע, נרדפי היהודים. ורק המבצעים לא השתנו: הקוזאקים היו נוצרים שיכור־רצח, וכן גם הפלאנגיסטים בלבנות.

הייתי יותר מבסוט כאשר הם ריחמו עליו קאריקטורה של מולדין

הגדר המחושמלת של אושוויץ: האם מיספר הקורבנות הוא הקובע?

במיקצוע העיתונאי נודע הכלל הפשוט: כשכלב נושך אדם, אין זו ידיעה. כשאדם נושך כלב, זוהי ידיעה. כלל זה פעל גם הפעם: פוגרום הנערך ביהודים אינו ידיעה. פוגרום הנערך על־ידי היהודים, או כחוסם, הוא ידיעה.
שום אדם ביישראל לא היה רשאי להתלונן על כך, כי במשך שלושה דורות ניצלה הציונות עד תום את הזרעוּת העולם הנאור ממעשי האנטישמיות.
 במשך 40 שנה לפני קום המדינה ואחריה, השעינה הציונות את תביעותיה על זכר השואה. המעשים הקיצוניים ביותר של ישראל הוצדקו על־ידי הטענה שאחרי כל מה שקרה ליהודים, יש להם זכות לכיבוש מוחלט שאינו מגיע לשום עם אחר, כיטחון בכל מחיר — ולא חשוב מי ישלם את החשבון. אותו החשבון הוצג עתה על־ידי דעת־הקהל העולמית לישראל.

שינאת האהבה הנכזבת

י תכן שהיתה בכך מידה רבה של שימחה־לאִיר, ואף נקמה בלתי־מודעת.
 במשך דורות עוררו היהודים אצל הטובים שבעולם הנוצרי רגשות של אשמה. רגשות אלה גברו פי כמה וכמה בעיקבות השואה. ישראל שפכה במתכוון שמן על המדורה הזאת, כדי שרגשות־האשמה הלוהטים של העולם הנוצרי ישמשו מקור לתמיכה כלכלית, מדינית ומוסרית בישראל. תחושת־האשמה של העולם הנוצרי היתה אחר ממוקורות־הכוח העיקריים של מדינת־היהודים, אחד ממשאבי ישראל.

טבח צברה ושאתילא נתן לעולם הנוצרי את ההזדמנות לפרוק מעליו את העול הזה.

מעטים העזו להגיד זאת בגלוי, אך רבים חשבו כך כסתרי־לבם: הנה הגיעו היהודים בפעם הראשונה למדינה משלהם ולצבא משלהם, ועכשיו הם מתנהגים לא רק ככל הגויים, אלא כגורעים שבהם. אם כן, איזו סיבה יש לנו להתייחס באשמת אבותינו, על כי עוללו ליהודים את אשר מעוללים עתה היהודים לאחרים?

יהודים רבים מצאו הסבר פשוט לתהליך: "האנטישמיות הרימה שוב את ראשה" ומכיוון שהאנטישמיות היא תופעה ישנה וידועה, וגם התגובות עליה ישנות ושיגרתיות, פירסמו המוסדות היהודיים הודעות גינוי. התעמולה הישראלית הרישמית, שביקשה להיחלץ מן המצוקה, עטה גם היא על הסבר זה. ופטרה את ההודעות העולמיות כגילוי נוסף של אנטישמיות מצויה.

אך התוסעה היתה הרבה יותר מורכבת — כשם שהיחסים בין העולם הנוצרי והיהודים מורכבים הרבה יותר מאשר יחסים חריטריים של שינאה.

בשנת תשמ"ב פורסם ספר של חוקרת בריטית, שטענה כי היחסים בניאלפייס־השנים בין העולם הנוצרי והיהדות הם דריסטיים. כשנימה "ציונית" ונימה אנטישמית שזורות בהם, כשני חוטים הסכוכים זה בזה. מאז ראשית הנצרות ועד ההווה.
 הציונות הנוצרית היא, לדעתה, מרכיב בסיסי של התרבות הנוצרית, והאנטישמיות היא תגובה עליה. השינאה המוגזמת, הבלתי־רציונלית, הנראית כחלק בלתי־נפרד של התרבות הנוצרית בכל התקופות, אינה אלא הצד השני של מטבע האהבה, שגם היא בלתי־רציונלית.
 הנוצרים, שבחרו בצעיר יהודי מנצרת כבן־האלוהים וכמשיח, אוהבים ושונאים את היהודים בעת ובצונה אחת.

המשך ממעמוד 9

שיגרתו, ושלא יישכח למחרת־היום. הם הרגישו שהונח באן על כף המאזניים משהו הרבה יותר חשוב מאשר עניין של תדמית או תעמולה. הם חשו שזוהי פרשת־דרכים היסטורית, ושמהותה של מדינת־ישראל וחברתה עומדת במבחן. אם יש תוכן של ממש למושג השחוק "חשבון נפש", הוא התגלה באותם ימים של מצוקה נפשית אמיתית. האומה ערכה חשבון־נפש. מאות אלפי ישראלים יחידים ערכו חשבון כזה, איש־איש בנפשו. באותו יום התגלתה ישראל הטובה, המצמונית. ובאותו יום היא החלה לראות את עצמה כ"ישראל האחרת".

במשך כל השנה נערך המאבק הגלוי והסמוי, המודע והבלתי־מודע, מעל לפני השטח ומתחתיו, בין ישראל זו, המזועזעת והמתקוממת, ובין ישראל האדישה והמתכחשת, שביקשה להתעלם מן הטבח או אף להצדיקו.

סיפורו של מאבק זה היה, במידה רבה, סיפורה של תשמיג בישראל.

פוגרום הפוך

ב רחבי העולם לא היה רישומו של הטבח פחות עמוק ופחות חזק.
 מילחמת־הלבנות כולה פגעה קשה בתדמיתה של ישראל עוד במהלך תשמ"ב. במשך שבועות רצופים הראתה הטלוויזיה העולמית, מדי יום ביומה, תמונות של ערים הרוסות, אורחים מתים וגוססים, נשים וזעקות וילדים קרועי־עיניים.

אך כל אלה היו כאין וכאפס לעומת הברק המחריד, שהאיר את תמונת הטבח במחנות. הוא גרם לשבר.
 השמות צברה ושאתילא הסכו מושגים במאה שפות. באלאסקה ובאוסטרליה, בסין ובסנגאל, במאלטה ובאיים המאלדיביים, שמעו הבריות, ראו והזדעזעו.

* קאריקטורה אמריקאית ממילחמת־העולם הראשונה. הצאר ניקולאי, שידיו מגוללות בדם שנשפך בפוגרומים, פונה אל יהודי־העולם ומבקש את עזרתם.